

Helge Davidsen
Cubo Arkitekter A/S
Frederiksgade 72B
8000 Århus C

**Slots- og Kulturstyrelsen
Afdeling Nykøbing Falster**

Fejøgade 1
4800 Nykøbing Falster
Telefon 33 95 42 00

post@slks.dk
www.slks.dk

2. november 2018
Jour.nr.: 18/02261

Dispensation til etablering af terrændæk og ledningsføring i 1. stokværk på Nyborg Slot.

Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv har 6. marts 2018 samt med supplerende materiale fremsendt løbende i perioden frem til 19. oktober 2018 modtaget Cubo Arkitekter's ansøgning om dispensation til ændring i tilstanden af Nyborg Slotsholm, fredningsnummer 3718:35, matr.nr. 227a, 235, 236, 237, 238, 239, 240a, 240b, 418a, 7000bs, Nyborg Bygrunde, Nyborg Kommune. Der er ansøgt med fuldmagt fra lodsejer, Slots- og Kulturstyrelsens restaureringsenhed.

Ansøgningen omfatter forhold vedr. den generelle ændring af fortidsmindet med nye bygninger, terrænændringer, nybygget udstillingsfløj, nybygget ringmur, forhøjet vagttårn, anlægsarbejder på terræn, volde, gårdsplads, to nye broer, adgangsveje samt forhold vedr. restaurering og ombygning af Nyborg Slot (Kongefløjen). Alle ændringer er foranlediget af gennemførelsen af projekt *Nyborg Slot – levende kulturarv*.

Delafgørelse: Nedenstående afgørelse behandler udelukkende arbejder i forbindelse med restaurering og ombygning af Nyborg Slot (Kongefløjen) og forholder sig dermed kun til en specifik del af ansøgningen.

Afgørelse

Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv meddeler hermed dispensation til:

- Etablering af støbt terrændæk i 1. stokværk på Nyborg Slot
- Ledningsføring under terrændæk i 1. stokværk på Nyborg Slot.

Afgørelsen gives på følgende vilkår:

- Al anlægsarbejde skal foregå under størst mulig hensyntagen til det beskyttede fortidsminde.
- Der må ikke afgraves mere eller graves dybere, end hvad der er angivet som nødvendigt i forhold til gennemførelse af de enkelte projektdele.

- Ruiner og/eller andre faste konstruktioner må ikke gennembrydes eller fjernes i forbindelse med anlægsarbejdet. Påtræffes udokumenterede ruiner eller andre faste konstruktioner, skal arbejdet standses, og Slots- og Kulturstyrelsens Center for Kulturarv, Fortidsminder kontaktes.
- Byggemateriale må ikke oplagres, og maskinel må ikke anvendes direkte på ruiner og faste fortidsminder, uden at sidstnævnte er tildækket med min. 20 cm sand/grusblanding samt beskyttende plader til fordeling af tryk.
- Anlægsarbejdet skal foregå under arkæologisk overvågning af Østfyns Museer. Eventuelt fremkomne udokumenterede arkæologiske spor skal undersøges og registreres i det omfang, Østfyns Museum skønner det nødvendigt.
- Da Østfyns Museer som organisation er en del af projektets ejerskab, vil Slots- og Kulturstyrelsen tillige indgå aftale med Odense Bys Museer om lejlighedsvis tilsyn for at sikre den arkæologiske overvågnings uafhængighed af projektets eventuelle ønsker om fremdrift.
- Udgifter til arkæologisk overvågning afholdes af bygherren.
- Skader på fortidsmindet opstået i forbindelse med arbejderne skal reableres med regning til ejer og efter konkret anvisning fra Østfyns Museer.
- Retableringen skal endvidere godkendes af Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv, Fortidsminder.

Afgørelsen er truffet efter museumslovens § 29 j, stk. 1.

Begrundelse.

(For henvisning til figurer, se vedhæftede bilag).

Nyborg Slot er en del af fortidsmindet Nyborg Bybefæstning. Fortidsmindet er beskyttet efter museumslovens § 29 e, stk. 1, som siger, at der ikke må foretages ændring i fortidsmindets tilstand. Styrelsen kan i særlige tilfælde give dispensation, jf. museumslovens § 29 j, stk. 1.

Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv har i denne sag vurderet, at der er tale om et særligt tilfælde, der kan begrunde dispensation.

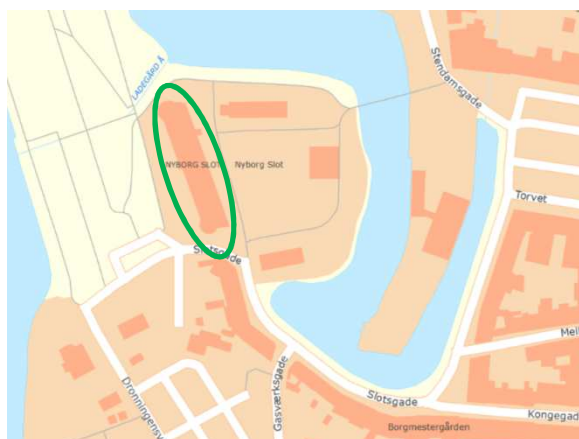
Nyborg Slot gennemgår en omfattende restaurering i forbindelse med projektet *Nyborg Slot – levende kulturarv* (se afsnittet, *Baggrund for sagen*). Restaureringen har til formål at præsentere slottet, så besøgende får et indtryk af fordums storhed. Hensigten er at øge tilgængeligheden til slottet, samtidig med at dets bevaring sikres. Det medfører en række nye tekniske og funktionelle krav f.eks. til brandsikring, opvarmning og installationer, som udvider restaureringen til egentlig ombygning i visse områder. I første stokværk skal således etableres et støbt terrændæk som underlag for fremtidige gulve. I og under terrændækket skal føres forsyningsledninger.

Hensynet til fortidsmindet er en grundpræmis for projekt *Nyborg Slot – levende kulturarv*. Forud for projekteringen er derfor gennemført omfattende arkæologiske

sonderende udgravninger på Slotsholmen. De arkæologiske undersøgelser har kortlagt karakter, bevaringstilstand og udbredelse af ruiner, historiske konstruktioner og arkæologiske jordlag. På grundlag af resultaterne af de arkæologiske undersøgelser er projektet løbende justeret og tilpasset, således at de historiske ruiner på Slotsholmen kan forblive urørte under og efter projektets gennemførelse.

Hele gulvterrænet under 1. stokværk i Nyborg Slot er således undersøgt arkæologisk forud for projektering af den ombygning, der bl.a. omfatter etablering af terrændæk og ledningsføring. De arkæologiske undersøgelser har leveret data om konstruktionernes forekomst både i flade og niveau. Det har vist sig, at der kun er faste konstruktioner bevaret i den sydlige del af slottet (figur 1). I denne del føres ledninger, rør mv. af linjer, så de undgår at berøre og påvirke historiske ruiner. Terrændæk og gulvopbygning vil ligeledes blive tilpasset forekomsten af historiske ruiner. Terrændækket vil blive etableret på et lagopbygget system af materialer, som beskytter fortidsminderne, og som udjævner niveauforskelle uden at slide på de eksisterende konstruktioner. Hvor fortidsminderne ligger meget højt, vil de blive bevaret som synlige elementer i den nye gulvbelægning.

Det er Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarvs vurdering, at de ansøgte arbejder (etablering af terrændæk og ledningsføring under Nyborgs Slots første stokværk), med det beskrevne projekt kan gennemføres uden skade på ruiner og historiske konstruktioner.

Nyborg Slot, Kongefløjen.

Ansøgers projekt

(For henvisning til figurer, se vedhæftede bilag).

I forbindelse med restaurering af Nyborg Slot (Kongefløjen) skal udlægges et gennemgående teglgulv i 1. stokværk. Teglgulvet bygges op på mørtel over et betondæk. I betondækket indlægges varmeslanger mm. Betondæk og gulv vil enkelte steder skulle vige for højtliggende konstruktioner og bygningslevn, som bryder gulvfladen.

Den samlede konstruktion bygges op på det niveau, der er etableret efter de arkæologiske udgravninger (niveau mellem kote 6.70 og kote 7.30) (figur 2). Opbygningen består af vasket sand, fibertex og lecanødder. Lecanødderne skal udjævne niveauforskelle på forekomsten af ruiner og historiske konstruktioner og samtidig tjene som isolering. Hvor der er tale om særligt højtliggende ruiner og historiske konstruktioner, vil opbygningen etableres på alternative måder (figur 3), som f.eks. udeladelse eller reduktion af tykkelse af støbt terrændæk og lecanødder (figur 4). Enkelte af de højtliggende granitsten vil blive synlige elementer i det nye gulv (figur 5). Rørlægning og ledningsføring vil undgå passager med bevarede ruiner og konstruktioner. Få isolerede rør samler forsyning for det kommende gulvvarmeanlæg, forsyning til brandskabe samt ventilationsrør og lægges direkte på det udgravede terræn, hvor dette er udgravet til dybden, kote 6.70 (figur 6).

Baggrund for sagen.

Det ansøgte projekt udføres i et samarbejde mellem Østfyns Museer, Nyborg Kommune og Slots- og Kulturstyrelsen. I marts 2016 vandt et team med CUBO Arkitekter i spidsen arkitektkonkurrencen om udbygning og restaurering af slottet. Projektet finansieres af Slots- og Kulturstyrelsen, Nyborg Kommune samt store donationer fra A.P. Møller Fonden og Realdania.

Nyborg Slot har stor national og historisk betydning som scene for en række betydningsfulde begivenheder i Danmarks historie fra den tidlige middelalder, over renæssancen og til svenskekrigene i midten af 1600-tallet. Den ældste del af Nyborg Slot blev grundlagt i 1170'erne, og i årene omkring 1200 blev slottet udbygget af kongemagten til en stor ringmursborg i tegl. Slottet var mødested for det middelalderlige parlament Danehoffet, og hele den omkringliggende by understøttede den iscenesættelse, som kongen ønskede omkring udøvelsen af sin magt. På borgen blev bl.a. underskrevet håndfæstningen fra år 1282, der omtales som Danmarks første grundlov. I den første halvdel af 1500-tallet blev Nyborg den danske konges residensby. Slottet blev ombygget, og ringmuren forstærket. Slottet var et komplet fire-fløjet anlæg med et højt vagttårn som muliggjorde bevogtningen af Storebælt. Byens torv fungerede i en periode som turneringsplads. Under svenskekrigene i 1650'erne blev Nyborg Slot indtaget og hærget af svenskerne. Efter krigen blev slottet overgivet til militæret, som opholdt sig her frem til 1913, hvor garnisonen flyttede fra Nyborg. I garnisonstiden blev først det sydvestlige hjørnetårn, derpå det meste af syd-, øst- og nordfløjen revet ned, og slottet blev brugt til bl.a. tøjhus og kornmagasin. Da garnisonen forlod Nyborg, var slottet gammelt og forfaldent. Det blev overgivet til Nationalmuseet, som iværksatte en restaurering ved arkitekt Mogens Clemmensen. Restaureringen blev dog aldrig endeligt færdig.

Det ansøgte projekt, *Nyborg Slot – levende kulturarv*, vil bringe slottets historie og mange fortællinger til live i rammer, som kan tiltrække et bredt nationalt og internationalt publikum. Projektet ønsker at medvirke til at skabe forståelse for kulturarvens betydning og værdi.

Projekt *Nyborg Slot - levende kulturarv* baserer sig på moderne og anerkendte bevaringsprincipper, hvor tilføjelser og ombygninger markeres tydeligt som et nyt lag i slottets historie, samtidig med at autenticitet og respekt for de historiske dele bibeholdes f.eks. gennem materialevalg. Hensigten er at undgå historieforfalskning, og dermed at være i overensstemmelse med internationalt vedtagne konventioner om bevaring af kulturarv.

Lovgrundlag

Reglerne om fortidsminder er fastsat i museumslovens kapitel 8 a (lovbekendtgørelse nr. 358 af 8. april 2014 med senere ændringer).

Museumslovens § 29 e, stk. 1, fastsætter, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af fortidsminder.

Styrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglerne i § 29 e, stk. 1, og § 29 f, jf. § 29 j, stk. 1. Ved meddelelse af dispensation kan der stilles vilkår, herunder om, at der for ansøgerens regning skal udføres en arkæologisk undersøgelse.

Klagemuligheder

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af dig eller andre klageberettigede. Klagefristen er 4 uger efter modtagelsen af afgørelsen. Klagevejledningen findes sidst i dette brev.

Hvis du vil indbringe Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse for domstolene, skal en sag være anlagt inden 6 måneder, fra du har fået meddelelse om afgørelsen, jf. museumslovens § 29 x.

Sagens videre forløb

Dispensationen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Rettidig klage har opsættende virkning, med mindre nævnet bestemmer andet, jf. § 29 v, stk. 7.

Dispensationen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år, jf. 29 k, stk. 2.

Hvis du har spørgsmål

Du kan læse mere om fortidsminder og museumsloven på styrelsens hjemmeside: <http://slks.dk/fortidsminder-diger/>

Hvis du har spørgsmål, er du velkommen til at kontakte os. Handler din henvendelse om dette brev, beder vi dig om at oplyse sagens journalnummer, 18/02261.

Kopi til:

Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk

Dansk Botanisk Forening, nbu_fyn@botaniskforening.dk

Dansk Ornitologisk Forening, dof@dof.dk

Nyborg kommune, kommune@nyborg.dk

Østfyns Museer, ostfynsmuseer@ostfynsmuseer.dk

Odense Bys Museer, museum@odense.dk

Venlig hilsen

Marianne Rasmussen Lindegaard

Center for Kulturarv, Fortidsminder

Slots- og Kulturstyrelsen

E-mail: mrl@slks.dk

Bilag

Figurer med figurtekster. Jf. henvisninger i tekst

Klagevejledning

Der kan klages til Miljø- og Fødevareklagenævnet over Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse.

Klagereglerne er fastsat i museumslovens §§ 29 t, 29 u og 29 v.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, Slots- og Kulturstyrelsen har meddelt afgørelsen.

En tilladelse må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. En rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, medmindre Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmer andet.

Hvis du ønsker at klage, indgives klagen i Miljø- og Fødevareklagenævnets klageportal. Der er adgang til klageportalen på borger.dk eller virk.dk. På Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside er der link til klageportalen.

Hvis du klager, skal du betale et klagegebyr til Miljø- og Fødevareklagenævnet. For privatpersoner er klagegebyret 900 kr. For virksomheder og organisationer er klagegebyret 1.800 kr. Satsene er 2016-niveau og bliver reguleret den 1. januar hvert år. Gebyret betales med betalingskort i klageportalen.

Herefter sender klageportalen automatisk klagen til Slots- og Kulturstyrelsen. Hvis styrelsen vil fastholde afgørelsen, sender styrelsen klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet via klageportalen sammen med den påklagede afgørelse, de dokumenter, der er indgået i sagens bedømmelse, og en udtalelse med styrelsens bemærkninger til sagen og de anførte klagepunkter.

Klageportalen sender udtalelsen til de involverede i klagesagen med en frist på 3 uger for at komme med bemærkninger til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

På Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside kan du finde mere vejledning om nævnets behandling af klager og om tilbagebetaling af klagegebyr, f.eks. hvis nævnet afviser at realitetsbehandle klagen, hvis du tilbagekalder klagen, eller hvis du får helt eller delvist medhold. Du kan også finde vejledning om muligheden for at søge om fritagelse fra kravet om at klage via klageportalen. En begrundet ansøgning om fritagelse sendes til Slots- og Kulturstyrelsen.

Se Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside:
www.nmkn.dk eller www.naevneneshus.dk.

Frist for at anlægge retssag

Hvis du vil indbringe Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse for domstolene, skal du anlægge sag inden 6 måneder fra den dag, styrelsen har meddelt dig afgørelsen (museumslovens § 29 x).